

Maja Novak: Izbrisani Reloaded

Ali: To kolumno je od mene
zahteval Bruselj!

Tole kolumno sem nameravala zastaviti čisto drugače. V glavi sem si že izoblikovala drugačen, lepši začetek, potem pa sem se zbudila v meglenem jutru in k drugičnemu, lepšemu začetku se je pod odejo s komolci in brkami zrinilo spoznanje, da me bo med pisanjem zmotila »gazdarica«, ki bo prišla po svoj funt mesa. In postala sem slabe volje, ko sem spoznala, da med mojo gazdarico in državo sploh ni razlike. Država mi pobere polovico zaslužka, gazdarica polovico tistega, kar ostane, v zameno pa mi obe zagotavljata samo prostor pod soncem, brez slehernega udobja in olepšav, torej to, kar imajo živalski mladički, vsaj tisti, ki se skotijo kje v bližini dobrih ljudi, na voljo že ob rojstvu. Ker sem drugače kot kužki in mucke svoboden človek, mi tako za preživetje ostane le slaba četrtnina vsega, kar zaslužim z delom, in zato so edine knjige, ki si jih lahko privoščim postaviti na domačo polico, tiste, ki sem jih sama prevedla. Vse druge so zame resnično predrage.

Razlika med državo in gazdarico pa je ta, da gazdarica ne krade. Kadar kradeta država in/ali Banka Slovenije, se temu v komunističnih režimih reče nacionalizacija, v deželi svobodnih ljudi pa izbris podrejenih delničarjev. Nacionalizacija je fuj. Zaradi nacionalizacije neke kavarne smo dobili še kar spodoben roman in še kar spodoben film, nacionalizacijo so »prejšnjim oblastem« očiteli vsi desničarji, kar se jih je po letu 1991 povzpelo na kak govorniški oder, njene posledice so poskušali popraviti z delanjem novih krivic in neumnosti (temu, otroci, se je reklo denacionalizacija, nikarte mešati pojmov!), denacionalizacijski upravičenci so *en masse* prihajali iz Argentine in drugih eksotičnih krajev. V neznanem številu sem jih videvala, kako so se zbirali v uredništvu tedanjega Slovenca in v prostori Svetovnega slovenskega kongresa, kjer

so se repenčili in zahtevali svoje, da sem kljub njihovim mladim letom na trenutke še sama verjela, kako so za lastnino prednikov, ki so jo zahtevali zase, kdaj osebno mignili s prstom. Skratka, nacionalizacija je fuj, izbris podrejenih delničarjev pa je v redu, preprosto zato, ker se mu drugače reče.

Najbrž je kriva moja nedolžna nepodučnost o skrivnostih ekonomije, ampak med dvema samovoljnima, gospodarsko neproduktivnima, nepotrebnima in (po mnenju več uglednih pravnikov) ustavno spornima posegoma v lastnino, ki je temeljna človekova pravica, le stežka najdem kako bistveno razliko. Za nameček prvega z drugim družijo dejstvo, da sta oba revolucionarni ukrep prerezovanja družbenega bogastva. Pri nacionalizaciji je bil po sredi prenos proizvodnih sredstev v roke malih ljudi (no, vsaj na papirju), pri izbrisu pa so denar malih delničarjev (ki so kljub vsemu ljudje) prerazporedili v banke, od koder bo sčasoma zagotovo diskretno našel pot v žep tistih, ki so ljudje zgolj pogojno. Pri tem me trditev Bratuškove, Čufarja in Jazbeca, da je izbris narekoval Bruselj, čisto nič ne tolaži.

Ko bi bilo tako, bi bilo mogoče vsaj skomigniti z rameni in si reči: v redu, domača peta kolona je ravnala po ukazu okupacijskih oblasti v Beogradu ... ups, pardon, ne v Beogradu – ista začetnica me je zavedla, saj razumete. A pokazalo se je, da takega ukaza ni bilo. Za začetek je nekaj ne posebej brihtnih uradnikov izraz »write down«, zmanjšanje vrednosti terjatev, v bruseljskih navodilih, pospremljenih z grožnjami, razumelo kot »write off«, izbris, in zgodilo se je, kar se je zgodilo. Nič čudnega. V zadnjih mesecih sem v Modrijanovi knjigarni na Trubarjevi ulici, ki se s svojimi večernimi prireditvami spreminja v pravi pravcati literarni salon, nekajkrat imela priložnost ogledati si prihodnje diplomante oddelka za prevajalstvo, ki ga je večinoma za potrebe bruseljske

administracije ustanovila Filozofska fakulteta v Ljubljani, in prav rada verjamem, da ima kateri med njimi težave ne le z »down« in »off«, temveč tudi z »write«, pa celo s »speak« in zlasti »listen«, kadar je treba poslušati kaj drugega kot svoj lastni glas. Ne, ob misli na to, kdo nam bo v prihodnje prevajal včasih sila delikatne pravne in diplomatske finese bruseljske papirologije, me nikakor ne prime, da bi vriskala od sreče.

A najhuje pri vsem skupaj je tisto značilno slovensko hotenje, da bi storili več, kot je ukazal Bruselj, prej, kot je ukazal Bruselj, in na bolj krvav način, kot je ukazal Bruselj – politična klečeplaznost, ki je botrovala tudi izbrisu. EU je že od vsega začetka dobrodošel izgovor, da z vso silo ter židane volje vih-timo kij in mesarico ter neselektivno obglavimo vsakogar, ki nam stopi na pot. »To od nas zahteva Bruselj!« – teh sprenevedavih besed sem se bala že usodnega marca 2004, to celo zaupala neki irski novinarki, ki me je spraševala, kaj bo po mojem slovenski kulturi prineslo članstvo v EU, in kot se nam zakrknjenim pesimistom rado zgodi, se je pokazalo, da sem imela prav. In tako smo pri tistem, kar me je pravzaprav, potem ko je misel na gazdarico (glej jo, že trka na vrata!) iz tople postelje zbrčala moj lepi, drugačni začetek kolumne, pripravo k pisanju teh dolgih štren.

»Ali bomo kdaj dočakali ničelni davek na knjigo?« je voditelj nacionalne oddaje o slovenski bralni (ne)kulturi povprašal Miho Kovača in ta je strumno odvrnil: »Ne, razen če ne bo EU razpadla.« (No, morda bi bilo bolje, ko bi rekel: dokler ne bo razpadla ...) Lahko pa bi knjigo obdavčili s pičlima dvema odstotkoma, je pri priči poudaril Kovač; v tem primeru nam mati Evropa ne bi mogla prav nič. Šiba bi ostala v kotu. Pa bomo to storili? Seveda ne. Ne le zaradi sovraštva do knjige, temveč tudi zaradi našega političnega aksioma: če Evropa od tebe zahteva mezinca, ji ponudi celo roko. x